

ÚVOD DO DIDAKTIKY

- VYMEZENÍ ROZDÍLŮ MEZI PEDAGOGIKOU A DIDAKTIKOU (STRUČNĚ)
- ZÁKLADNÍ HISTORICKÁ DATA A VYMEZENÍ DIDAKTIKY
- ZÁKLADNÍ POJMY

Vztah mezi pedagogikou a didaktikou

PEDAGOGIKA

- ▶ Věda o výchově; disciplína s akcentem na výzkumnou reflexi
- ▶ Normativní, explorativní a explanativní roviny disciplíny
- ▶ Tvoří obecné pojmosloví a teorie

DIDAKTIKA

- ▶ Disciplína praktická; akcent na aplikaci pedagogických poznatků při edukaci;
- ▶ Umění vyučovat, vést edukaci (systémové pojetí)
- ▶ Systémový pohled na konkrétní oblasti vzdělávání

Pojem didaktika

- ▶ Umění vyučovat (W. Ratke, Komenský)
 - ▶ R: indukční metoda, tvůrce pojmu didaktika
 - ▶ K: didaktické zásady
- ▶ Teorie vyučování (Herbart) – jasnost, asociace, systém, metoda
- ▶ Teorie vzdělání (O. Willmann) – vnímání, porozumění, aplikace
- ▶ **Teorie učení a vyučování** (zhruba dnešní pojetí) – mnoho výchozích teorií (Současná teorie vzdělávání, Bertrand, 1993/1998)
- ▶ Učení, vyučování, vzdělání a vzdělávání (vymezení pojmů, vztah k didaktice)

Základní pojmy

- ▶ Učení vs. vyučování
- ▶ Paměťový proces a role mozku při učení
- ▶ Vyučovací proces – systémové pojetí
- ▶ Didaktická analýza učiva a transformace obsahu
- ▶ Pedagogický a didaktický systém
- ▶ Příklady prostředků výchovy

Učení

- ▶ Kognitivní učení
 - ▶ Sociální učení
 - ▶ Senzomotorické učení:
 - ▶ https://cs.wikipedia.org/wiki/Senzomotorick%C3%A9_u%C4%8Den%C3%AD
 - ▶ Psychologie uvádí ještě i jiná pojetí učení: habituační, observační, instrumentální podmiňování, řízené učení (formální, školní), sebeřízené učení
- ▶ Definice učení:
 - ▶ aktivní proces, při kterém dochází k rozšíření vrozeného genetického programu a možností jedince, díky čemuž se jedinec přizpůsobuje novým situacím v prostředí (získání zkušenosti, adaptace na prostředí) (Hartl, Hartlová, 2010 – Velký psychologický slovník)

Pojem učení – zdroj informací

- ▶ Podrobné informace k druhům učení naleznete např. v tomto zdroji:

Lidské učení, jeho znaky, druhy, výsledky; obecné zákony učení. Wikisofia. Dostupné z

https://wikisofia.cz/wiki/6._Lidsk%C3%A9_u%C4%8Den%C3%AD,_jeho_znaky,_druhy,_v%C3%BDsledky;_Obecn%C3%A9_z%C3%A1kony_u%C4%8Den%C3%AD

Senzomotorické učení

▶ **Druhy senzomotorického učení:**

- ▶ Imitační
- ▶ Instrukční
- ▶ Problémové
- ▶ Zpětnovazební
- ▶ Ideomotorické

▶ **Fáze senzomotorického učení:**

- ▶ Generalizace
- ▶ Diferenciace
- ▶ Automatizace
- ▶ Kreativní fáze

Zdroj:

Senzomotorické učení a rozvíjení senzomotorických dovedností. Wikisofia. Dostupné z

[https://wikisofia.cz/wiki/14. Senzomotorick%C3%A9_u%C4%8Den%C3%AD_a_rozv%C3%ADjen%C3%AD_senzomotorick%C3%BDch_dovednost%C3%AD](https://wikisofia.cz/wiki/14._Senzomotorick%C3%A9_u%C4%8Den%C3%AD_a_rozv%C3%ADjen%C3%AD_senzomotorick%C3%BDch_dovednost%C3%AD)

Senzomotorické učení

- ▶ Klíčové postavení mají:
 - ▶ Opakování
 - ▶ Zpětná vazba
 - ▶ Posilování spojů v neurální síti

Senzomotorické učení

► Transfer

Výhodou je předchozí zkušenost s podobnou pohybovou aktivitou

► Interference

Nevýhodou jsou zafixované chyby nebo podobné pohyby z předchozí zkušenosti

Paměťový proces

Kolik si člověk zapamatuje když:

- ▶ Slyší
- ▶ Slyší a vidí (čte)
- ▶ Slyší, vidí a píše
- ▶ Slyší, vidí, píše a opakuje
- ▶ Slyší, vidí, píše, opakuje a aplikuje
- ▶ Praktikuje v reálné životní situaci
- ▶ Vyučuje druhé

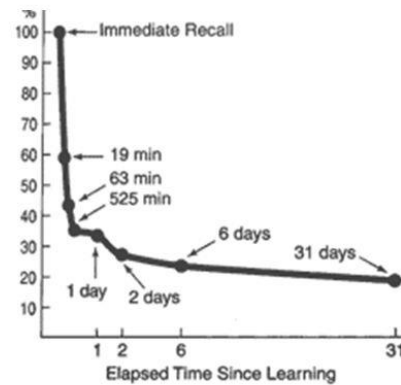
Paměťový proces

Po 14 dnech si pamatujeme	Činnosti prováděné při učení	Způsob zapojení
90% toho, co děláme	Dělat skutečné věci Hraní rolí (Role Play)	Aktivní
70% toho, co říkáme	Přednášet – vyučovat Podílet se aktivně na diskuzi	
50% toho, co vidíme a slyšíme	Sledovat film Sledovat prezentaci	Pasivní
30% toho, co vidíme	Dívat se na obrázky	
20% toho, co slyšíme	Poslouchat hovorový projev	
10% toho, co přečteme	Číst si	

Ebbinghausova křivka zapomínání

Psychologie učení a zapomínání

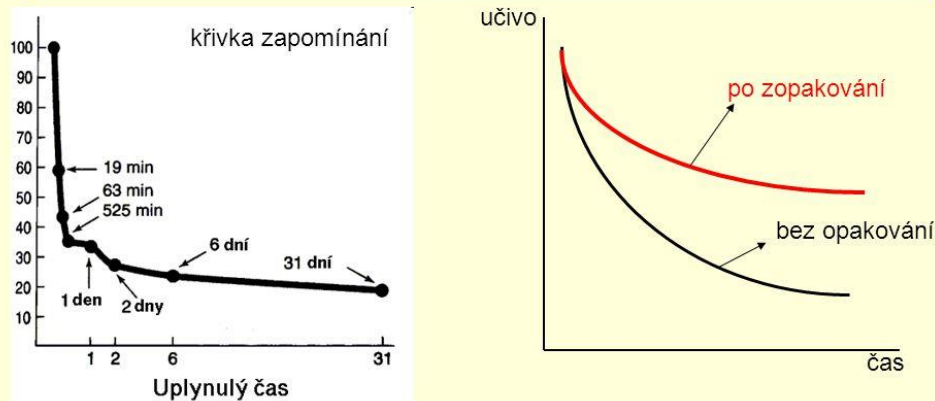

Ebbinghausova křivka zapomínání

Na ose X se nachází čas uplynulý od doby, kdy jste se učili. Na ose Y jsou procenta, kolik si toho pamatujete z celkového množství látky. Nejvíce tedy zapomínáme během první hodiny, a proto by se mělo učivo na závěr přednášky vždy ještě rekapitulovat. Ještě ten den byste si ho pak sami měli zopakovat. Druhý den také a pak stačí až po týdně. Pokud skutečně potřebujete učivo ukotvit, tak další opakování by mělo přijít přibližně po měsíci.

Praktické použití

Jak je to s učením do školy?

nejrychleji zapomínáme po osvojení učiva
nejlépe opakovat po 10min, 24hod, 1 týden

Didaktická transformace obsahu

- ▶ **Transformace struktury oboru** - globální, rekonstrukce oborových obsahů pro potřeby didaktiky (snížení obtížnosti, redukce obsahu oboru / zdrojového dokumentu)
- ▶ **Styl vyučování**, který si neklade za cíl pouze předat informace, ale rozvíjí poznávací kompetence žáků souborem otázek, problémů a jejich řešení (dílčí didaktická transformace)

Zdroj:

http://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/files/2013/12/P_2009_3_07_Didaktick%C3%A1_298_308.pdf

Pedagogický a didaktický systém

- ▶ **Cíle**
- ▶ **Kurikulum** (obsah vzdělávání)
- ▶ **Vyučovací proces**
- ▶ **Podmínky procesu**
- ▶ **Činitelé – vychovatel a vychovávaný**
- ▶ **Didaktické prostředky** v procesu vyučování
 - ▶ Vyučovací metody
 - ▶ Organizační formy vyučování
 - ▶ Hodnocení
 - ▶ Motivace (mnohé teorie)

Vyučovací proces

Všechny uvedené systémové jednotky jsou v součinnosti – existují vzájemné vztahy mezi těmito komponentami:

DYNAMIKA VYUČOVACÍHO PROCESU

- ▶ Cíle vyučování – Co se má vychovávaný naučit?
- ▶ Obsahy (znalosti, dovednosti, hodnoty, postoje)
- ▶ Součinnost pedagoga a vychovávaného (přístup pedagoga a kázeň vychovávaného)
- ▶ Metody, organizační formy a další didaktické prostředky
- ▶ Podmínky procesu vyučování – vnitřní a vnější

Díky této dynamice nelze poskytnout jediný možný NÁVOD, jak dobře vyučovat

Výchovně vzdělávací cíle

- ▶ OBECNÉ CÍLE vzdělání pro jednotlivce i společnost (historická podmíněnost)
- ▶ CÍLE kompetenční
- ▶ CÍLE specifické
- ▶ CÍLE krátkodobé

Důležitost kategorie cílů: plánujeme-li svoji výuku, musíme vycházet z cílů, kterých chceme naším působením dosáhnout

Taxonomie cílů dle domén učení – viz samostatné téma v elearningu

Taxonomie výchovně vzdělávacích cílů

- ▶ Bloomova a Andersenova taxonomie kognitivních cílů
- ▶ Krathwohlova taxonomie afektivních cílů
- ▶ Daveova a kol. taxonomie psychomotorických cílů

Podrobně viz elearning – materiály: Dostupné z

<https://elearning.tul.cz/course/view.php?id=10108>

(Témata a materiály ke studiu, Téma 1)

Didaktické prostředky

- ▶ Kurikulum: obsahy, výstupy (cílové kategorie), procesy vzdělávání a výchovy
- ▶ Materiální prostředky: pomůcky, multimédia, prostředí (je i podmínkou vnější), učebnice aj.
- ▶ Nemateriální prostředky: instituce a organizace, formy výchovy, metody, organizační formy ve vyučování, vyučovací a výchovné styly, vztah a přístup edukátora aj.

Didaktické prostředky

- ▶ Obsahy
- ▶ Vyučovací metody
- ▶ Organizační formy vyučování
- ▶ Hodnocení a zpětná vazba
- ▶ Odměny a „tresty“ - problematické využití
- ▶ Motivace
- ▶ Pomůcky a materiální prostředky
- ▶ Výchovní prostředí (i podmínka)
- ▶ Pedagogické principy
- ▶ Práce se skupinou – teorie skupinové dynamiky

Kurikulum

- ▶ Historická podmíněnost kurikula dle potřeb společnosti a jedince (dosahování společenských a individuálních cílů)
 - ▶ Starověk (starověké Řecko a Řím) – zaměření naturalistické; kalokaghatia
 - ▶ Středověk (scholastické vzdělávání) – zaměření supranaturalistické; víra v Boha
 - ▶ Novověk (humanistické vzdělání, osvícenství) – zaměření na empirii a rozum; např. Descartes, Francis Bacon aj.
 - ▶ Reakce na průmyslové revoluce a rozvoj přírodovědného vzdělání (objevy) – rozvoj pozitivistické vědy; A. Comte
 - ▶ Teorie vzdělávacího realismu
 - ▶ Modernizace všeobecného i odborného vzdělávání v reakci na prudký rozvoj vědění – dnešní stav

Kurikulum

Bohaté vymezení pojmu Kurikulum naleznete na:

Mikesová, Š. (2012). Kurikulum – základní pilíř vzdělávání. Metodický portál RVP. Dostupné z

<https://clanky.rvp.cz/clanek/c/SK/15567/KURIKULUM---ZAKLADNI-PILIR-VZDELAVANI.html/>

Vyučovací metody

- ▶ SLOVNÍ – instruktáž
- ▶ NÁZORNĚ DEMONSTRAČNÍ – video
- ▶ PRAKTICKÉ – nácvik, kreativní ztvárnění

- ▶ Jde o **záměrné uspořádání činností** pedagoga a vychovávaných směřující k dosahování cílů
- ▶ Jsou spjaté se specifikou vyučovacího předmětu (diferenciace výukových metod dle předmětu)

Organizační formy vyučování

Podle počtu účastníků:

- ▶ Frontální / hromadné vyučování
- ▶ Skupinové a kooperativní vyučování
- ▶ Individuální forma
- ▶ Individualizované a diferencované vyučování

▶ Podle formy edukace:

- ▶ Exkurze
- ▶ Výcvik
- ▶ Trénink
- ▶ Dílna
- ▶ Ateliér
- ▶ Projektové vyučování
- ▶ Integrované učební celky
- ▶ Domácí učební práce
- ▶ Autodidakce

Výsledky vzdělávání a hodnocení

- ▶ Výsledky a vztah k cílům edukace
- ▶ Hodnocení:
 - ▶ Normativní
 - ▶ **Formativní**
 - ▶ Kteriální
 - ▶ Sumativní

Didaktické principy

- ▶ **Cílevědomost** – postoj „Já chci“ a vím, čeho chci dosáhnout
- ▶ **Názornost** – vím, jak se co dělá, někdo mi ukázal
- ▶ **Soustavnost** – stále usiluji o zdokonalení
- ▶ **Systematičnost** – postupuji od jednoduchého ke složitému, kombinuji
- ▶ **Aktivnost** – nacvičuji, trénuji
- ▶ **Uvědomělost** – jsem tady, reflektuji
- ▶ **Jednota výchovného působení** – stále konzistentní snaha, trenér zaměřen k cíli, který nemění příliš často, ...
- ▶ **Emocionálnost** – baví mě to, jsem nadšený/á, mám rád/a ostatní, ...